

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

КОВБАСЮК Юрій Васильович

УДК 351.72:338.2:339.7

**ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ
З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

КИЇВ - 2005

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України.

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
ПАРФЕНЦЕВА Неля Олексіївна,
Державна академія статистики, обліку та аудиту,
завідувач кафедри економічної статистики Державного комітету статистики України.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
ТРОНЬ Віталій Панасович,
Національна академія державного управління при Президентові України,
професор кафедри інформаційних технологій;

доктор наук з державного управління, доцент
ТОКОВЕНКО Валерія Володимирівна,
Київський міжнародний університет,
завідувач кафедри соціології;

доктор економічних наук, професор
ВРУБЛЕВСЬКИЙ Віталій Костянтинович,
Академія муніципального управління,
професор кафедри економіки.

Провідна установа – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин, м. Київ.

Захист відбудеться 8 червня 2005 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.01 у Національній академії державного управління при Президентові України за адресою: 03057, м. Київ-57, вул. Ежена Потьє, 20, к. 212.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії державного управління при Президентові України (03057, Київ-57, вул. Ежена Потьє, 20).

Автореферат розісланий 6 травня 2005 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В.К.Майборода

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Світова економіка на сучасному етапі її розвитку характеризується процесами інтеграції, формуванням регіональних міжнародних економічних утворень, світовою економічною глобалізацією. Процеси суспільної трансформації в Україні зумовлюють необхідність ґрунтовних наукових досліджень світового досвіду діяльності міжнародних фінансових інституцій, місією яких є підтримка економічних реформ та їх соціальної спрямованості.

Відповідно до основних засад економічної політики держави формування й реалізація механізмів державного управління у сфері взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями є одним із пріоритетних напрямів держави. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями підтримує програму економічних реформ в Україні і виступає важливим елементом зовнішнього фінансування, яке спрямоване на покриття дефіциту платіжного балансу та бюджету, реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, що відповідають стратегічним напрямам економічного розвитку держави. Одночасно програми реформування окремих секторів економіки в межах проектів міжнародних фінансових організацій допомагають здійснювати структурну перебудову економіки, впроваджувати світовий досвід, сучасні конкурентоспроможні технології тощо. Слід зазначити, що програми співпраці з міжнародними фінансовими організаціями практично не мали обмежень щодо одержання можливих обсягів кредитних ресурсів. Як результат, діяльність міжнародних фінансових інституцій в Україні покриває майже весь спектр інституційних та економічних реформ.

Прискорення суспільно-економічних перетворень, необхідність посилення позитивних тенденцій розвитку в Україні обумовлюють потребу в новому осмисленні ролі й місця держави у формуванні базису стійкого довгострокового зростання. Разом із тим забезпечення високих темпів економічного зростання в найближчій перспективі визначає потребу у виявленні як позитивних, так і негативних сторін проведених реформ.

Результати інтеграційного процесу не можуть бути визнані як однозначно задовільні. В деяких випадках напрями, обсяги, форми і методи інтеграції до світового господарства не збігалися з інтересами економічної безпеки і розвитку держави, посилювали кризові процеси й явища в економіці.

Необхідність поглиблених досліджень економічної політики співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями зумовлюється тим, що інтеграція у світову економіку розглядається як ключовий момент трансформації національної економіки й потребує розробки нової, раціональної моделі державного управління в суспільному розвитку.

Зміни умов економічної політики співпраці України й міжнародних фінансових організацій безпосередньо впливають на політичні, економічні, соціальні процеси в країні, вони є індикатором розвитку громадянського суспільства, економічної, зокрема інвестиційної, привабливості країни, рівня добробуту населення. Погіршення умов такої співпраці означає зниження зовнішніх кредитних, інвестиційних, технологічних та інноваційних надходжень, уповільнення економічного розвитку держави.

Теоретичного узагальнення й об'єктивного аналізу потребує формування політики, спрямованої на досягнення стійкої позитивної динаміки співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, а також формування стратегії подальшого розвитку взаємовідносин.

Проблеми економічної політики співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, міжнародної економічної інтеграції, грошово-кредитної й інвестиційної політики країни досліджувались у працях українських та зарубіжних науковців, політичних і державних діячів. Це, передусім, роботи визнаних зарубіжних учених та фахівців Л.Бальцеровича, Г.Бірда, Дж.Вульфенсона, М.Голдстейна, І.Гречнікової, Д.Кауфмана, М.Камдесю, Л.Красавіної, Р.Солоу, Дж.Сороса, Дж.Стігліца, Дж.Хансена, Х.Шреплера та ін.

Серед вітчизняних дослідників слід вказати, насамперед, О.Білоруса, В.Бодрова, А.Гальчинського, Б.Губського, К.Врублевського, Б.Кваснюка, Л.Кістерського, Г.Климка, Д.Лук'яненка, В.Мунтіяна, О.Осауленка, Н.Парфенцевої, Ю.Пахомова, В.Пинзеника, О.Плотнікова, В.Пятницького, І.Розпутенка, В.Троня, В.Хорошковського, А.Філіпенка, В.Юрчишина та ін. Крім того, роботи вчених В.Бакуменка, В.Князева, Б.Кравченка, В.Лугового, Н.Нижник, В.Рибкала, В.Скуратівського, В.Токовенко присвячені різноманітним аспектам державного управління сприяли більш глибокому розумінню проблематики та пошуку ефективних рішень.

Проте, на нашу думку, у дослідженнях українських та зарубіжних учених не знайшли достатньо повного висвітлення проблеми економічної політики співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, її інтеграції у світове господарство. Вибір теми дослідження також зумовлений об'єктивними соціально-економічними умовами необхідності регулювання державою міжнародних відносин, потребою вдосконалення механізмів державного управління в цій сфері. Це обумовлює необхідність узагальнення світового досвіду, його творчого використання з урахуванням специфічних особливостей становлення національної економіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження, результати яких відображені в дисертації, проводились автором протягом 1993-2005 рр., під час роботи як у Міністерстві фінансів України, так і на кафедрі економічної політики Національної академії державного управління при Президентові України. Наукова робота здійснювалась у межах цільових комплексних науково-дослідних тем проекту “Державне управління та місцеве самоврядування” Національної академії державного управління при Президентові України (державний реєстраційний номер 0199U002827). Матеріали дисертації також використовувались у процесі підготовки документів Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України, Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, Верховною Радою України, а також у навчальному процесі Академії.

Мета й завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає в науково-теоретичному узагальненні, обґрунтуванні методологічних засад та розробці практичних організаційно-економічних заходів щодо подальшого розвитку співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, поліпшення умов для залучення зовнішніх кредитів та інвестицій, а відтак, вироблення ефективного напрямку системної трансформації економіки, забезпечення сталого економічного розвитку країни.

Досягнення означеної мети передбачає розв'язання низки завдань. Зміст та пріоритетність їх визначається, передусім, гостротою накопичених суспільних проблем як у суспільно-економічній сфері, так і у сфері державного управління, а також недопущення виникнення кризових передумов у короткостроковій перспективі та закріплення позитивних чинників у довгостроковій. З урахуванням цього в дисертації поставлені й вирішуються такі *завдання*:

- здійснити системний аналіз вітчизняної і зарубіжної літератури та нормативно-правових актів з теми дослідження, уточнити понятійний апарат, чітко визначивши економічний зміст термінології проблематики з метою усунення неоднозначного трактування окремих понять;

- систематизувати визнані у світі принципи побудови співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, враховуючи їх специфіку діяльності;

- дослідити інтеграційні фактори, закономірності формування та проблеми розвитку світової системи грошово-кредитної та інвестиційної кооперації;

- установити проблеми розвитку співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, визначити їх причини, шляхи подолання та методологічні засади подальшої їх розбудови;

- обґрунтувати важливість, місце, роль і механізми створення ефективної системи міжнародної фінансової кооперації в трансформації економіки України;

- розробити концептуальні підходи та пропозиції щодо напрямів співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями;
- узагальнити вплив світових глобалізаційних процесів на тенденцію розвитку економічної політики держави в її співпраці з міжнародними установами.

Об'єкт дослідження – економічна політика співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в процесі суспільних і структурних трансформацій у державі.

Предметом дисертаційного дослідження є умови економічної політики співпраці України з МФО, їх специфіка та формування стратегії.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що теоретичні положення, висновки і пропозиції сприятимуть виробленню ефективної економічної політики держави в співпраці з МФО, а впровадження запропонованих заходів – прискоренню міжнародної економічної інтеграції держави.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано логіко-діалектичний метод пізнання, історичний, методи системного аналізу, порівняння, абстракції, синтетичних оцінок, економічного аналізу, визначення зв'язків між економічними явищами та процесами, метод багатомірного статистичного аналізу, класифікації тощо.

Історичний метод застосовувався для дослідження ретроспективи еволюції розвитку міжнародних фінансових організацій. Застосування логічного методу дало змогу визначити взаємозв'язок факторів впливу на економічну політику співпраці з МФО і розробити напрями державної політики щодо удосконалення стратегії співпраці з цими міжнародними організаціями. Системний підхід, що передбачає застосування методів аналізу, синтезу, класифікації, систематизації, становить основу дисертаційного дослідження, дає змогу з'ясувати й виокремити суть, складові, стан і напрями вдосконалення економічної політики співпраці з МФО. Статистичні методи дозволили зробити узагальнення стану й виявити динаміку розвитку умов залучення іноземних кредитів і інвестицій в економіку України. Застосування методу порівняння сприяло виявленню специфіки формування механізмів ринкової економіки в умовах її трансформації. Метод класифікації дав можливість згрупувати подібні за внутрішнім змістом організації і на основі цього вибудувати чітко структуровану схему їх дослідження. За допомогою методу економічного аналізу було виявлено вплив умов кредитування й інвестування на економічний розвиток. Метод системного моделювання дозволив запропонувати перспективну модель взаємовідносин України з МФО, прогнозування інтеграційних процесів, створення сприятливого інвестиційного клімату залежно від розвитку співпраці України і МФО.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному узагальненні й обґрунтуванні методологічних засад, методичних підходів і розробці прикладних рішень щодо поліпшення співпраці України з МФО для економічного зростання держави й підвищення добробуту її громадян.

Новизна результатів вирішеної в дисертаційному дослідженні наукової проблеми представлена сукупністю низки наукових підходів, положень і розробок.

У дисертації вперше:

- визначено мету й зміст економічної політики держави в співпраці з міжнародними фінансовими організаціями;
- розкрито теоретико-методологічні засади побудови базових моделей співпраці у сферах кредитування, інвестицій, закупівельних операцій, управління боргом;
- досліджено стан і динаміку розвитку соціально-економічного середовища в Україні, визначено інституційні та структурні зміни, зокрема ті, що базуються на зменшенні перерозподілу ресурсів через бюджет, розширенні імпорту для збільшення інвестицій і підвищення добробуту, які сприяли економічній стабілізації, інвестиційній привабливості, зовнішньоекономічному розширенню та стійкому економічному зростанню;
- встановлено, змістовно обґрунтовано й доведено економічну залежність між інвестиціями, приватизацією та експортною спроможністю, яка полягає в тому, що сприяння

припливу інвестицій у поєднанні з прозорими приватизаційними процесами є необхідною умовою для інтеграції на міжнародних ринках і в сукупності стають визначальними чинниками економічного зростання й розвитку;

- досліджені вплив реалізації окремих програм співпраці на здійснення структурних реформ і їх наслідки;

- класифіковано й систематизовано різноманітні методи мобілізації й використання фінансових ресурсів, визначено шляхи вдосконалення механізму діяльності МФО в Україні та їх законодавчого регулювання на основі адаптації світового досвіду до умов України;

- обґрунтовано залежність умов економічного розвитку від інтенсивності співпраці України з МФО;

- розроблено новий підхід до вирішення проблем, пов'язаних із вступом України до СОТ, ЄС, збільшення припливу іноземних інвестицій та технічної допомоги;

удосконалено:

- методологічні основи формування системних завдань та пріоритетів політики економічних реформ в умовах глобалізаційних виявів щодо вдосконалення та підвищення ефективності стабілізаційних заходів;

- положення про те, що західний і східний вектори інтеграції національної економіки справляють різноспрямований вплив на зміну умов залучення кредитів, інвестицій, технологій, інновацій, управлінських методів тощо в довгостроковій перспективі.

- методи державного регулювання соціально-економічних процесів розвитку держави в її співпраці з МФО;

дістали подальшого розвитку:

- економічні, організаційні й соціальні принципи, які в комплексі формують унікальний механізм співпраці України з МФО;

- поняття “міжнародні організації”, “міжнародні фінансові організації”, “міжнародні установи”, “міжнародні інституції”, запропоновано їх нове визначення;

- методичні підходи, пов'язані з удосконаленням системи співпраці України з МФО, перебудовою їх відносин, механізмами державного регулювання й підтримки кредитування та інвестування національної економіки;

- нові завдання державного управління в умовах викликів та ризиків глобалізації, першочерговими з яких є створення інститутів, що забезпечуватимуть функціонування ринків, а також формування системних вимог стосовно впорядкування партнерських відносин України з найвпливовішими геополітичними та гео економічними країнами сучасного світу;

- механізми підвищення ефективності трансформації економіки в умовах міжнародної економічної інтеграції. Здійснено комплексний аналіз чинників глобалізації, місця й значення міжнародних торговельних та інвестиційних потоків, а також їх вплив на формування нових вимог до системи державного управління й упровадження стабілізаційних програм в Україні, найактуальнішими з яких є прозорість політики, послідовна лібералізація зовнішньоторговельного сектора та потоків інвестиційних капіталів, що нерозривно пов'язана із захистом від недобросовісної конкуренції на міжнародних ринках.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені автором узагальнення були використані при розробці окремих положень економічної політики України щодо співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Головні результати, висновки, пропозиції та рекомендації, отримані й обґрунтовані в процесі дослідження, включені до концепцій спільних з МФО програм реформування державного управління, постанови Кабінету Міністрів України, Положення про порядок підготовки та реалізації проектів розвитку економіки України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 травня 1997 р. № 414 та від 10 жовтня 2001 р. № 1317), Положення про порядок підтвердження згоди України на фінансування Європейським банком реконструкції та розвитку інвестиційних проектів, що не потребує державних гарантій (затверджено указом Президента

України від 30 жовтня 1997 р. № 1205/97), Програми інтеграції України до Європейського Союзу у галузі фінансової політики (затверджена Міністром фінансів України, 1999 р.), Меморандуму економічної політики Уряду України на період з липня 1997 р. по червень 1998 р. (затверджений Прем'єр-міністром України, 1997 р.), Меморандуму економічної політики Уряду України на період з 1 липня 1998 р. по 30 червня 2001 р. (затверджений Прем'єр-міністром України, 1998 р.), Стратегії Європейського банку реконструкції та розвитку для України (1999 та 2001 рр.), Стратегії Світового банку в питаннях допомоги Україні (1999 р.), Положення про Консультативну раду з питань іноземних інвестицій в Україні (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 1996 р. № 567), Положення про палату незалежних експертів з питань іноземних інвестицій (затверджено указом Президента України від 14 травня 1997 р. № 432/97), проекту Закону України про державний зовнішній борг, Положення про порядок організації та проведення міжнародних торгів (тендерів) у сфері державних закупівель товарів (робіт, послуг) іноземного походження (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 р. № 694).

Результати дослідження були використані при підготовці спільних проектів зі Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, донорськими організаціями, урядами країн світу.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження апробовані на міжнародних наукових конференціях, симпозіумах, семінарах, зокрема: науково-практичних конференціях: “Розвиток суспільства” (Київ, 2004); “Корпоративне управління в Україні” (Київ, 2004); “Формування демократичного та ефективного державного управління в Україні” (Київ, 2002); “Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні” (Київ, 2001); “Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз” (Київ, 2002); “Програми мікрокредитування” (Женева, 1998), семінарах: “Прикладна економічна політика” (Відень, 2001); “Трансформаційні процеси в економіці” (Токіо, 1999); “Проблеми інтеграції до ЄС (Кельн, Брюссель, 1998); “Політика видатків та управління фінансами” (Відень, 1996).

Основні положення дисертації обговорювались на кафедрі економічної політики Національної академії державного управління при Президентові України, розглядались на нарадах у Міністерстві фінансів, Міністерстві економіки та з питань європейської інтеграції.

Публікації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано в 33 наукових працях, у тому числі в одній індивідуальній монографії, одній колективній монографії, 21 статті у наукових журналах і збірниках, що є фаховими за спеціальністю. 10 статей надруковані в інших наукових журналах, збірниках, посібниках та виданнях. Загальний обсяг публікацій за темою дисертаційного дослідження 35,1 др. арк.

Структура дисертації. Дисертація складається з вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертація викладена на 463 сторінках: 384 сторінки основного тексту, 46 таблиці (10 у додатках), 13 рисунків, 22 додатки. Список використаних джерел містить 417 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** подається загальна характеристика дисертаційної роботи, обґрунтовано актуальність проблеми, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами та напрямками досліджень; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу та методи дослідження; сформульовано наукову новизну одержаних результатів, наведено дані щодо практичного значення одержаних результатів, їх апробації та публікацій за темою дисертації.

Перший розділ – “*Теоретико-інституційні засади становлення й розвитку міжнародних фінансових організацій*” – має теоретичний, оглядовий характер. Проведений у розділі аналіз літературних джерел вказує на необхідність посилення регулювання

міжнародних відносин, а відтак розвитку співпраці держави з міжнародними фінансовими організаціями.

Визначено, що важливе місце в системі міжнародних установ регулювання світової і регіональної економіки займають міжнародні фінансові організації. Виявлено, що їх виникнення обумовлено:

- посиленням глобалізації;
- розвитком міждержавного регулювання світогосподарських зв'язків;
- необхідністю спільного вирішення проблем нестабільності світової економіки;
- створенням транснаціональних корпорацій тощо.

Необхідність посилення регулювання міжнародних відносин, а відтак розвитку міжнародних організацій та співпраці їх з урядами держав пояснюється сукупністю вагомих чинників, серед яких:

- зростаюча кількість проблем у різних сферах життєдіяльності країн;
- тривалий період узгодження проблем між суб'єктами;
- велика кількість учасників переговорного процесу, що робить переговори складними й недостатньо ефективними;
- проблеми організації проведення зустрічей, обміну інформацією, координації підготовки й виконання спільних рішень;
- значні видатки на організацію заходів.

Належність до міжнародних організацій, якщо виходити із самого визначення, обумовлюють такі критерії:

- спільні цілі;
- об'єкти, що беруть участь в організації, їх юридична рівність та відповідність критеріям членства в організації;
- наявність установчого міжнародного документа та норм діяльності організації;
- постійні організаційні інституції.

Установлено, що регулювання в різних сферах життєдіяльності, насамперед міжнародній, базується на нормах міжнародного права. Об'єктами регулювання можуть бути погодження цілей, інформаційне забезпечення, інструменти політики, час, масштаби та форми проведення конкретних заходів, а у сфері економіки – економічна політика співпраці. Основними елементами економічної політики є фінансово-кредитна й валютна, бюджетна, науково-технічна, структурна, галузева, соціальна, регіональна, інвестиційна, зовнішньо-економічна і, насамперед, політика у сфері державного управління. Державне управління виконує важливу роль у формуванні державної політики, тобто є частиною політичного процесу.

Отже, ефективність усіх урядових рішень в економічній політиці держави визначається загальними критеріями, які легалізують точні й обов'язкові основоположні рішення щодо:

- ефективності системи;
- ефективності процедури;
- ефективності політики.

Із дослідження джерел випливає, що закономірності розвитку фінансової системи визначаються відтворювальним критерієм, відображають основні етапи розвитку національного і світового господарства.

Криза світової фінансової системи призводить до руйнації її старої архітектури та її заміни новою, що в подальшому забезпечує стабілізацію.

Обґрунтовано, що інтеграція у світовий ринок – це об'єктивна тенденція для країн, у яких ринки капіталів одержали визначений розвиток і які рухаються в напрямі відкритої економіки.

У розділі вказано, що сприятливі умови для вступу України в міжнародні фінансові організації були створені двома процесами. По-перше, деідеологізацією, оздоровленням міжнародних відносин, ослабленням недовіри Заходу до нашої держави. По-друге, переходом

України до формування ринкових відносин, різноманіття форм власності, включаючи приватну, децентралізації керування економікою. У результаті виникла можливість інтеграції господарського механізму держави з ринковою економікою Заходу, на яку орієнтована діяльність МВФ, групи Світового банку, інших міжнародних фінансових установ.

Можна констатувати, що міжнародні організації в цілому це організаційно-правові форми співпраці групи країн. Система міжнародних організацій нині налічує близько 4 тис. інституцій у світі. Міжнародні організації, крім різних сфер та характеристик діяльності, мають різноманітні цілі, організаційні структури, правові засади щодо прийняття рішень тощо.

Характерними ознаками організаційних структур управління міжнародних фінансових організацій є напрями їх діяльності, серед найвагоміших з яких визначаються сприяння сталому довгостроковому розвитку, ефективне включення кожної з країн у світовий розподіл праці.

Цим також зумовлена вагомі роль і місце України в структурі управління міжнародних фінансових організацій, оскільки наша країна перебуває на перехресті суспільно-політичних і соціально-економічних шляхів формування новітньої Європи.

У **другому розділі** – *“Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями як фактор економічного розвитку держави”* – аналізуються чинники впливу співпраці з міжнародними фінансовими організаціями на економічний розвиток держави.

Оцінити підсумки трансформаційних процесів як в економіці, так і в суспільстві України за останні 10 років можливо лише за умови коректного зіставлення вказаних процесів із такими самими, що відбуваються у світі.

Дослідження досвіду економічних перетворень у країнах Центрально-Східної Європи свідчить, що:

- на першому етапі проводилася макроекономічна стабілізація – попередня умова початку реформ: зупинка спаду виробництва, вирішення проблеми зовнішнього й внутрішнього боргу;
- далі здійснювалася реформа цін і торгівлі, вводилася конвертованість національної валюти, ціни приводилися у відповідність із витратами виробництва і рівнем світових цін;
- потім проводилася реформа податкової і соціальної системи, підприємці одержували податкові стимули, а населення захищалося від погрози безробіття.

Утім, як свідчить аналіз, реформи передбачалися як тривалі, поступові, їх головною стратегічною метою був перехід до ринку еволюційним шляхом через змішану економіку й підтримку міжнародних фінансових організацій.

Найважливішим напрямом діяльності міжнародних фінансових організацій стало сприяння демонтажеві адміністративно-командної системи управління економікою в постсоціалістичних країнах, її переходу на ринкові відносини й інтеграції у світове господарство. Відмінною рисою кредитних відносин МФО з Україною став їх довгостроковий характер і еволюція функції міжнародних установ у них від кредитного джерела до гаранта зовнішньої платоспроможності. Для МФО, у свою чергу, прийняття України й інших постсоціалістичних країн, регулюючий вплив на трансформацію національних економік сприяло деякому ослабленню гостроти проблеми самовиживання в умовах порушення його “системної” функції.

З одного боку, міжнародні фінансові організації, насамперед Міжнародний валютний фонд і Світовий банк, надають відносно дешеві кредити, і таке кредитування є вагомим стимулом для розвитку економіки, припливу іноземних інвестицій в економіку цих країн. З другого – надання кредитів зумовлене низкою вимог, часто неприйнятних для економіки тієї чи іншої країни і не враховує її економіко-історичного розвитку.

Визначення результативності економічних програм МФО з методологічної точки зору можливо лише на базі порівняння країн з адекватним вихідним економічним і валютно-фінансовим станом.

Можна зробити висновок, що оскільки погіршення стану платіжного балансу держави є найважливішим чинником мотивації країн звертатися до МФО за фінансовою допомогою, велике значення для аналізу має еволюція платіжного балансу після узгодження економічної програми. Результати показали, що стан як усього платіжного балансу, так і балансу поточних операцій поліпшується насамперед у перші три роки, у тому числі через скорочення імпорту й збільшення обсягів експорту.

Іншою причиною попиту країн на кредити МФО є інфляція, особливо у випадках, коли вона змушувала приводити переоцінку валюти в державі. Однак економічні програми, насамперед МВФ, не завжди призводили до значних змін інфляції. Вплив програм МФО на скорочення попиту в країнах-позичальниках у цілому компенсувався впливом девальвації і фінансової лібералізації на підвищення цін.

Водночас унаслідок штучного обмеження грошової маси на ринку широко запроваджувалися векселі, взаємозарахування, посилювалася бартеризація торгівлі.

Великих збитків заподіяло виконання вимог МФО щодо лібералізації зовнішньоекономічної діяльності. В перші роки незалежності в країну почала надходити у великій кількості дешева імпортна продукція масового вжитку, що призвело до ще більшого придушення вітчизняного товаровиробника.

Не менш руйнівним для країни було вивезення національного капіталу за кордон.

Приватизація, часто за непрозорими схемами та несправедливими умовами конкуренції, приватизаційних об'єктів, що становить потенційну загрозу стабільності в державі, призвела до посилення соціальної диференціації суспільства в державі.

Крім вказаних чинників і не знімаючи відповідальності за недоліки й політичну слабкість самих країн, що постраждали від кризи, слід також підтвердити недостатню ефективність поведінки МФО в кризових умовах. У тому числі, намагаючись захистити неефективні дії в умовах розгортання світової валютно-фінансової кризи, МФО загалом і МВФ зокрема прагнули перекласти тягар відповідальності на країни, які найбільше і постраждали.

Тому необхідно уважно поставитися до розроблення правильно збалансованої макроекономічної політики. Зокрема, відкритість фінансових і товарних ринків регіону обмежує можливості центробанків у протидії інфляції. Тому основний тягар коригування має бути покладений на бюджетно-податкову політику.

Приплив іноземного капіталу принципово важливий для процесу переходу до ринкової економіки і може багато в чому сприяти реалізації потенціалу економічного розвитку того чи іншого регіону. Національні фінансові системи все ще не можуть надати інвесторам достатні ресурси. Крім того, відчувається дефіцит заощаджень, особливо в період піднесення після рецесії.

З огляду на економічну необхідність присутності МВФ у країнах, що розвиваються, на передній план висувається проблема підвищення ефективності його діяльності. У деяких випадках ефективність діяльності фонду в "третьому світі" обмежена неспроможністю і непрофесійністю урядів країн-позичальників, глибоко укоріненими суспільними проблемами.

Незаперечно важливими є результати аналізу діяльності МФО в Україні. Підтвердженням цього є те, що проекти в державному секторі (де домінують інфраструктурні) дістали більш високий рейтинг за їх вплив на процеси трансформацій, ніж проекти в приватному секторі. Таким чином, оцінюючи вплив проектів на процеси реформувань, держава має враховувати визначену більшу ефективність проектів МФО для зміцнення економіки та формування державних інститутів у цілому.

Низька ефективність діяльності МФО пояснюється насамперед тим, що зазначені установи намагалися лише макроекономічними заходами вирішувати структурну проблему регіонального значення – досягнення економічного зростання на основі залучення короткострокових фінансових коштів при фактичному обмеженні прямих іноземних інвестицій. Лібералізацію капіталу було в цих країнах здійснено всупереч ефективному

підходу, згідно з яким би передбачалися певні тимчасові ускладнення для короткострокових спекулятивних інвестицій та кредитів і переваги для довгострокових.

Важливим результатом проведеного дослідження є те, що зв'язок між програмами МФО й економічним зростанням був виявлений лише в довгостроковій перспективі.

Підсумовуючи, зазначимо, що економічна політика спільних з МФО програм має враховувати цілі внутрішньої соціально-економічної політики країни, причини, що викликають труднощі у сфері платіжних балансів, і забезпечувати більший доступ країни до його (МФО) ресурсів. Підхід МФО до стабілізаційних програм не має суперечити короткостроковим і довгостроковим цілям держави і брати до уваги фактори, що перебувають поза сферою її контролю.

У **третьому розділі** – *“Методологічні основи міжнародної кредитної політики”* – розкрита сутність міжнародної кредитної політики, подані методологічні основи оцінки проектів, управління кредитними ресурсами, закупівельними операціями, борговими зобов'язаннями.

Міжнародний кредит виконує низку важливих функцій: стимулює експорт товарів та послуг, створює сприятливі умови для розширення приватних іноземних інвестицій, слугує важливим механізмом одержання прибутку у вигляді відсотків від країн-боржників, сприяє розвитку міждержавних господарських зв'язків та поглибленню процесів міжнародної економічної інтеграції.

Узагальнюючи, зазначимо, що міжнародний кредит сприяє прискоренню процесу відтворення за такими напрямками державної політики:

- стимулює зовнішньоекономічну діяльність країни, підвищує економічну ефективність зовнішньої торгівлі й інших видів її міжнародної діяльності;
- слугує засобом підвищення конкурентоспроможності підприємств країни-кредитора;
- створює сприятливі умови для закордонних приватних інвестицій. Державна форма міжнародних кредитів слугує підґрунтям для приватних інвестицій;
- сприяє створенню інфраструктури, необхідної для функціонування підприємств, у тому числі іноземних і спільних, зміцненню позицій національних підприємств, банків, пов'язаних із міжнародним капіталом;
- забезпечує ефективність, надійність та безперервність міжнародних розрахункових і валютних операцій, що обслуговують зовнішньоекономічні зв'язки країни;
- спонукає до впровадження в країні-позичальниці конкурентних та екологічнобезпечних технологій, розвитку трудових ресурсів, адаптації законодавства та стандартів до міжнародного рівня.

Операційна діяльність МФО щодо надання позик, як правило, базується на п'яти основних принципах, спрямованих на забезпечення надання позик країнам-членам, ефективних як у фінансовому, так і в економічному відношенні, при цьому позики мають використовуватися виключно на цілі, на які вони призначаються. До таких принципів належать:

- позики є суверенними зобов'язаннями, міжнародні інституції надають позики безпосередньо країні-члену, або під гарантії країни-члена, урядовим чи органам приватним підприємствам, розташованим на її території;
- банківські позики спрямовані на забезпечення продуктивного використання ресурсів, економічно необґрунтовані позики не надаються;
- усі позики надаються МФО своїм членам тільки у випадку платоспроможності останніх;
- головним завданням є сприяння залученню приватних інвестицій, а не конкурування з ними;

– банки здійснюють контроль за використанням наданих позик і вживають заходів для того, щоб забезпечити використання цих засобів винятково на передбачені цілі, причому особлива увага приділяється таким аспектам, як економія засобів і їх ефективне використання.

Виявлено, що необхідно розрізняти звичайні операції МФО, що фінансуються із звичайних основних ресурсів банку, і спеціальні операції, що фінансуються з ресурсів спеціальних фондів:

– надання позик, найчастіше для спільних проектів, підприємствам приватного сектора, державним підприємствам, які реформуються та відповідають принципам ринкової економіки, підприємствам, що приватизуються, тощо (МБРР, ЄБРР, МФК та ін.);

– інвестиції в акціонерний капітал підприємств як приватного, так і державного сектора з урахуванням того, що вони працюватимуть в умовах ринкової економіки (ЄБРР, МФК та ін.);

– розміщення цінних паперів у підприємствах приватного або державного сектора (ЄБРР, МФК тощо);

– полегшення доступу підприємств до внутрішніх та міжнародних ринків капіталу для досягнення економічного ефекту й розвитку шляхом надання гарантій, а також консультаційної допомоги (МБРР, ЄБРР, МФК, БАГІ та ін.);

– вкладання ресурсів спеціальних фондів та надання позик або технічного сприяння для реконструкції чи розвитку інфраструктури, включаючи природоохоронні програми (Світовий банк, ЄБРР та ін.).

Становлення державних інститутів та ефективної системи управління – це головна мета позичкової політики. Досвід показує, що недостатня увага до інституціональних аспектів призводить до виникнення складних проблем саме на стадії реалізації проектів розвитку.

Органи виконавчої влади мають вносити пропозиції стосовно необхідності підготовки того чи іншого проекту разом з обґрунтуванням його відповідності стратегії економічного й соціального розвитку України на коротко- та середньострокову перспективу. Зокрема, економічна політика держави має включати різноманітні механізми її реалізації.

Позики на конкретні інвестиційні проекти мають бути спрямовані на створення, відновлення та підтримку економічної, соціальної й інституціональної інфраструктури.

Реабілітаційні позики мають одержуватися для підтримки урядових програм економічних реформ, спрямованих на створення сприятливих умов для приватних інвестицій, коли для термінового відновлення найважливіших об'єктів інфраструктури й виробництва необхідна іноземна валюта.

У рамках завдань структурної перебудови економіки за своїм характером позики мають використовуватися на проведення мікро- та макрореформувань, а також інституційних перетворень.

Головними проблемами при реалізації проектів МФО в Україні, на наш погляд, є, по-перше, недосконале законодавство та нормативна база стосовно набуття угодами чинності. Водночас на сьогодні в Україні склалась така ситуація, коли більшість законодавчих актів стали непридатними в нових умовах або є неефективними, їх необхідно переглядати та доповнювати. Законодавчий орган України за час незалежності держави не зміг оновити законодавчу базу, в тому числі і з питань, які стосуються законодавчих документів, що регламентують порядок здійснення міжнародних кредитних угод в Україні. По-друге, і це ще відчутніше впливає на ефективність впровадження проектів, є недостатньо якісна діяльність державних інститутів, відповідальних за реалізацію проектів МФО в Україні.

Проведені дослідження дають можливість зробити висновок, що інструментами спільної з МФО кредитної політики, насамперед, мають бути і такі, що б дали змогу:

- скоротити цикл проекту і термін схвалення позики;
- прискорити витрати коштів;
- сприяти залученню новітнього міжнародного досвіду;
- посилити ступінь гнучкості для внесення в проект необхідних змін;

- збільшити термін співробітництва з МФО;
- знизити тягар платежів по проекту;
- розширити можливості його успішної реалізації.

Міжнародні фінансові організації досить гнучко підходять до розроблення структури своїх кредитів та інших фінансових послуг, прагнучи надавати кредити на умовах, що максимально відповідають потребам клієнта й проекту. Цей підхід є свідомим відходом від політики інших міжнародних фінансових установ, що формують кошики довгострокового фінансування, оскільки використання таких послуг найчастіше створює для клієнтів не виправдані ризики, яких можна уникнути.

Водночас державна економічна політика має включати такі зобов'язання:

- підтримувати конструктивні відносини з приватними кредиторами і мати задовільний прогрес в обмеженні своєї уразливості до зовнішніх обставин за допомогою обережного, завбачливого управління своїм зовнішнім боргом і резервами;
 - прийняти задовільну економічну й фінансову програму, що включає як кількісні показники, так і заходи, спрямовані на реалізацію для досягнення очікуваних результатів;
 - спрямувати свою економічну і фінансову політику на стимулювання економічного зростання з стабільністю цін, підвищення добробуту та забезпечення здорового довкілля;
 - уникати маніпулювання обмінними курсами або міжнародною валютною системою.
- Валютний курс впливає на конкурентоспроможність компаній, на співвідношення експортно-імпорتنих цін тощо;
- сприяти становленню та розвитку міжнародних ринків товарів і послуг, модернізації та підвищенню ефективності діяльності підприємств державного і приватного секторів країни через створення державою відкритої, конкурентної та справедливої системи управління закупівельними операціями міжнародних фінансових організацій.

Небезпеку для стійкого розвитку, крім національних, становлять також і зовнішні виклики. Так, криза заборгованості у світі зумовлена, на перший погляд, рухом позичкового капіталу, кредитних коштів, що видавалися промислово розвинутими країнами державам, що реформують свою економіку. Однак, насправді, вони охоплюють усю систему відносин господарської співпраці між партнерами з приводу руху капіталів, товарів і послуг. Тому за своєю політико-економічною природою криза заборгованості має трактуватися не просто як криза фінансово-кредитних відносин розвинутих країн із країнами, що розвиваються, а як найбільш узагальнюючий прояв кризи всієї системи світогосподарських відносин між ними.

Погіршення умов кредитування держав, що розвиваються, останнім часом супроводжувалося більш швидкими темпами збільшення виплат з обслуговування боргу, особливо відсотків, ніж зростання самого боргу. Саме ця обставина в поєднанні з різким скороченням експорту, погіршенням умов торгівлі, зростанням масштабів нееквівалентності в обміні не дала змоги країнам, що розвиваються, своєчасно сплачувати заборгованість. Проблема зовнішнього боргу окремих країн переросла у світову кризу заборгованості, що й стало однією з вагомих причин необхідності реформування світової фінансової системи.

У **четвертому розділі** – *“Концептуальні положення стратегії співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в контексті реалізації економічної політики держави”* – запропоновані концептуальні положення до розробки спільних з міжнародними фінансовими організаціями програм стосовно розвитку економічної політики держави.

Проведені дисертаційні дослідження свідчать, що серед загальних трансформаційних процесів, що домінують у світі і впливають на перебіг перетворень в економіці України, слід назвати:

- поширення ринкової моделі економіки на всі регіони світу;
- глобалізація й посилення взаємозалежності у світі;
- технократизація розвитку, у тому числі й суспільного, впровадження сучасних високих технологій.

При розробці економічної програми держави велике значення має –розвиток співпраці країни-позичальника і МФО та її ефективність із погляду сутності цілей і напрямів економічної політики держави. У цьому зв'язку важливо зробити країни авторами програм, що підвищило б відповідальність урядів за їх виконання. Вироблення економічної політики урядами країн-позичальників має важливе не тільки соціально-економічне, але й політичне значення, оскільки передбачає збільшення частки національного елемента в процесі економічного регулювання.

Перебудова програмної політики України і МФО неможлива без чіткого визначення пріоритетів об'єктів регулювання. Центром впливу в цьому процесі мають стати стабілізація виробництва, збільшення темпів економічного зростання, що в остаточному підсумку визначають загальну картину економічного й соціального розвитку держави.

Зміщення центру стабілізаційних програм на регулювання пропозиції означав би, однак, відкрите стирання граней між МВФ і МБРР, трансформації фонду в міжнародне агентство розвитку.

Жодна держава не може утриматися від використання вигод від інтеграції своєї економіки у світове господарство, альтернативою цьому може бути економічне падіння й стагнація. Однак використання вигод глобалізації припускає активний внесок кожної країни в мінімізацію пов'язаних із цим процесом ризиків. Йдеться про дисципліну макроекономічної політики для підтримки привабливого інвестиційного клімату як для іноземних, так і для внутрішніх інвесторів. Хоча іноземний капітал має життєво важливе значення для економіки окремих держав, перетворення його в основне джерело фінансування може призвести до серйозних деструктивних наслідків. Основним фінансовим джерелом для економічного розвитку держави повинні бути внутрішні нагромадження. Тому стабільна фінансова система держави продовжує залишатися основним засобом для запобігання ринковим потрясінням національного й міжнародного характеру. Це повною мірою стосується не тільки країн, що розвиваються і країн із перехідною економікою, що усунули валютні обмеження і беруть уже особисту участь у процесі глобалізації, але і розвинутих держав. Ослаблення внутрішньої фінансової дисципліни, виникнення проблем макроекономічного характеру в цих країнах справляють деструктивний вплив на нього.

Необхідно зазначити, що засади співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями мають бути вдосконаленими в рамках запровадження нових процедур підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України. Політика України щодо співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, що викладена в державних програмах, має бути значно посилена.

Комплексна стратегія розвитку повинна визначати підхід, що допомагає країнам більш ефективно управляти економікою. У рамках підходу підкреслюється взаємозалежність усіх аспектів розвитку – соціального, структурного, людського, управлінського, екологічного, економічного й фінансового – і формується:

- цілісна довгострокова стратегія;
- країна в ролі лідера при розробці стратегії;
- міцні партнерські відносини між урядами, донорами, громадянським суспільством, приватним сектором й іншими зацікавленими в розвитку учасниками;
- транспарентна зосередженість на результатах розвитку для забезпечення більшого практичного успіху в економіці.

Стратегія розвитку, по суті, має являти собою процес, а не шаблон, який повинен одноманітно застосовуватися до всіх країн. Комплексна стратегія розвитку – це новий спосіб ведення операцій, інструмент досягнення більш високої ефективності в процесах розвитку в сучасному світі.

Засади співробітництва з МФО мають визначати цілі та напрями співробітництва України з МФО в розрізі конкретних проектів, оскільки практичним втіленням підтримки курсу України на здійснення економічних реформ є допомога, що надається МФО у вигляді

кредитів та позик, які використовуються для реалізації пріоритетних проектів соціального й економічного розвитку. Реалізація засад співробітництва України з МФО також має бути узгоджена з відповідними стратегіями допомоги цих організацій Україні.

Крім того, новими стратегіями МФО в Україні має визначитися характер їх оперативної діяльності в Україні протягом найближчих років.

Особливість нових стратегій має полягати в їх прагматичному характері, спрямованому на підтримку економічних та структурних реформ у найважливіших секторах на пошук і реалізацію нових інвестиційних можливостей в Україні. Реформи в Україні мають розглядатися в контексті загальносвітових тенденцій у розвитку трансформаційних процесів. Стратегії мають передбачати, що за умови подальшого покращання інвестиційного клімату в країні та досягнення конкретних результатів структурних реформ МФО будуть у змозі значно збільшити щорічні обсяги фінансування проектів.

У **п'ятому розділі** – *“Розвиток співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах глобалізації світової економіки”* – відзначається, що головними факторами, які спричинили суттєві зміни у світовому економічному й фінансовому середовищі в умовах глобалізації економіки були наступні:

- прагнення корпорацій розвинених країн розширити закордонну діяльність на світовому ринку;
- поява нових ділових можливостей для бізнесу на Далекому Сході спричинена швидким економічним зростанням Японії та інших країн;
- крах комуністичних режимів у східноєвропейських країнах і їх перехід до побудови ринкової економіки;
- прийняття в 1994 р. рішення на Уругвайському раунді переговорів у рамках ГАТТ (1986-1994 рр.) про створення Світової організації торгівлі (з 1 січня 1995 р. ГАТТ реорганізовано в СОТ);
- створення Європейського Союзу, а саме введення в 1999 р. країнами ЄС спільної валюти євро та здійснення узгодженої грошової, фінансової й торговельної політики, розширення ЄС в 2004 р.

Проведене дослідження показало, що:

- по-перше, МФО за своєю діяльністю й вагомістю впливу на світову економіку є глобальними організаціями;
- по-друге, МФО справляють суттєвий вплив на трансформацію світової економіки, економік країн, що розвиваються, зокрема.

Світова глобалізація й співпраця України з МФО торкається різноманітних сфер економічної політики держави.

Так, основним напрямом надання технічної допомоги в рамках проектів МФО має бути підтримання економічних реформ, важливими складовими яких є розвиток приватизації та структурна перебудова підприємств.

У цій сфері основними напрямками діяльності мають стати:

- розроблення чіткої політики приватизації, структурної перебудови великих державних промислових підприємств, упровадження механізму її реалізації та механізму післяприватизаційної підтримки;
- залучення до процесу приватизації іноземних інвесторів;
- демонополізація підприємств шляхом виділення самостійних структурних підрозділів.

Співфінансування проектів має для країн, де проводяться операції міжнародних фінансових організацій, подвійну користь: воно забезпечує позичальникам вихід на міжнародні ринки капіталу й стимулює приплив прямих іноземних інвестицій.

Співробітництво України щодо технічної допомоги в рамках проектів МФО має базуватися насамперед на таких основних принципах:

- спільні програми є складовою макроекономічної та галузевої політики уряду України й спрямовані на її підтримку;
- уряд України має визначати пріоритетні напрями для надання технічної допомоги з боку донорських організацій, оцінювати та розробляти пропозиції стосовно діяльності, що фінансуватиметься в рамках кожної програми;
- з метою досягнення оптимального результату співробітництво має охоплювати обмежену кількість пріоритетних секторів;
- співробітництво реалізується на децентралізованій основі.

Відповідно до міжнародних принципів в Україні іноземним інвесторам має надаватися національний режим. Уряд не повинен допускати дискримінації вкладників капіталу, з одного боку, перед інвесторами – з другого. Паралельно потрібно створити механізм вирішення суперечок у галузі прямих іноземних інвестицій.

У своїй інвестиційній діяльності Україна має широко застосовувати “Керівні принципи про режим іноземних приватних інвестицій” МВФ та Світового банку.

Формулюючи пріоритети залучення іноземних інвестицій, держава має також урахувати необхідність зміни орієнтації іноземних інвестицій з експортоорієнтованих галузей на залучення їх з метою використання все більшого потенціалу внутрішнього ринку.

Міжнародні фінансові організації активно сприяють процесові глобалізації через лібералізацію міжнародної торгівлі й усунення валютних обмежень у країнах-позичальниках. При розробці державних концепцій і програм соціально-економічного розвитку, виходячи з пріоритету розвитку внутрішнього ринку, держава також має передбачити визначене зниження показника залежності ВВП країни від зовнішньої торгівлі.

Розширення Європейського Союзу має ще більш зміцнити економічний динамізм та політичну стабільність у регіоні, розширюючи в такий спосіб можливості співпраці з Україною. Необхідно зазначити, що Україна має скористатися різноплановим досвідом будівництва сучасних політичних, економічних, соціальних та адміністративних структур у країнах ЄС, повною мірою визнаючи, що основний тягар відповідальності за майбутнє України лежить на ній самій.

Відправним пунктом для світової економічної системи XXI ст. має бути набір цілей, єдиний для державного і приватного секторів. Вони повинні включати сприяння відкриттю економік, розвиткові міжнародного ринку капіталу і глобальній конкуренції.

По-перше, необхідний набір погоджених на міжнародному рівні кодексів і стандартів. Країни-учасниці міжнародної фінансової системи повинні погодитися з цими нормами і виконувати ті з них, що будуть сприяти більшій відкритості і прозорості в національній політиці.

По-друге, з метою ефективності цих кодексів необхідно забезпечити міжнародним фінансовим інститутам можливість здійснення їхнього моніторингу і впровадження нових правил гри. МВФ і Світовий банк повинні разом здійснювати нагляд з дотримання кодексів і правил у світовій економічній системі.

По-третє, на порядку денному міжнародної співпраці – необхідність розширення загальних підходів щодо важливості залучення приватного сектора у врегулюванні кризових загроз. Потрібні нові рамки, які забезпечували б усім сторонам, що одержують вигоди від міжнародної фінансової системи, стимули для участі в підтримці стабільності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і новий підхід до вирішення важливої й актуальної наукової проблеми, що виявляється в теоретичному обґрунтуванні, розробці та впровадженні дійової економічної політики держави щодо міжнародного співробітництва, зокрема співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями. Така співпраця нині

відбувається на всіх рівнях народного господарства, стосується макро-, мікросфери, галузевої та регіональної економіки, реформ державного управління. Від успішності співпраці України з МФО залежить не лише характер та тип економічного зростання, з яким пов'язані реалії держави, але й перспективи її діяльності на світових ринках.

Отримані в процесі дослідження результати підтвердили покладену в його основу гіпотезу, а їх узагальнення дає змогу сформулювати такі висновки й пропозиції.

1. Проведений аналіз наукових праць з питань державного управління у сфері економічної політики України вказує на те, що державою не створено у достатній мірі відповідних механізмів управління щодо співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Водночас проблема до цього часу не була предметом системного наукового дослідження.

2. У сучасній економічній літературі основні аспекти економічної політики співпраці з міжнародними фінансовими організаціями розглядаються з двох різних точок зору. З одного боку, значні надходження коштів прямих іноземних інвестицій, кредитів міжнародних фінансових організацій ставлять у залежність економіку країни від зовнішніх інвесторів і кредиторів. З другого – співпраця з міжнародними фінансовими організаціями дає можливість залучити в економіку країни додаткові фінансові ресурси, впровадити нові ефективні технології в промисловості, соціальній сфері, охороні навколишнього середовища, управлінні.

Таким чином, встановлено, що ефективна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями на паритетній основі слугує індикатором поліпшення різних сфер економічного життя країни.

3. Проаналізовано й систематизовано визнані у світі принципи побудови співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, враховуючи їх специфіку діяльності. Жодна держава не може утриматися від використання вигод від інтеграції своєї економіки у світове господарство, альтернативою цьому може бути економічний спад і стагнація.

Здійснений аналіз свідчить, що міжнародні економічні відносини соціалістичних країн характеризувалися низьким рівнем інтернаціоналізації економіки. Розрив у ступені участі у процесі інтернаціоналізації світового господарського життя дедалі збільшувався. Перші підходи до здійснення економічних реформ у соціалістичних країнах були засновані на суто макроекономічних уявленнях про процес перетворення, що відбувається шляхом “переходу” від планової державної економіки до ринкової. У концептуальних засадах, що існували в кінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст. успіх швидкої трансформації постсоціалістичних країн значною мірою визначався зовнішньою торгівлею і прямими іноземними інвестиціями та кредитами. Поступовість реформування економіки з урахуванням чинника бюджетних обмежень та дефіциту фінансових ресурсів у приватному секторі призводить до погіршення добробуту населення, тоді оптимальне розв'язання проблем, що виникають, можливе за рахунок залучення зовнішніх позик та інвестицій, які б пом'якшили наслідки скорочення внутрішніх витрат у короткостроковій перспективі.

4. Доведено, що одним із головних завдань економічної політики держави є послідовний рух шляхом трансформації поза ідеологією з чітким визначенням напрямів економічної політики. Ключовим моментом державного регулювання має бути чітке розуміння кінцевого ефекту від пропозицій, які лежать в основі заходів, що застосовуються. Розуміння механізму впливу є надзвичайно важливим для досягнення поставлених цілей та визначення правильної стратегії з тим, щоб у разі потреби її можна було б модифікувати раніше, ніж стануться незворотні негативні зміни.

5. Як показав аналіз, підтримка міжнародних фінансових організацій у період становлення держави позитивно вплинула на економічні перетворення в Україні, дала змогу здійснити економічні заходи в таких напрямках, як макроекономічна стабілізація, створення конкурентного середовища на ринку товарів і послуг, започаткування та розвиток приватизації та ін.

6. Установлено, що за допомогою механізмів державного управління у сфері співпраці з міжнародними фінансовими організаціями в Україні здійснено реформи за такими напрямками:

- по-перше, всебічна заміна централізованого планування та регулювання ринковою системою, яка характеризується лібералізацією цін, вільними ринками праці та капіталу, легалізацію приватної власності й усуненням перешкод для вільної торгівлі та інвестицій;
- по-друге, перехід частини державної власності до приватної, який стимулює приватні капіталовкладення і сприяє більш ефективному перерозподілу коштів;
- по-третє, створення життєздатної фінансової системи, що ґрунтується на розвинутій бюджетній, податковій, банківській системах, уведення міжнародних стандартів бухгалтерського обліку тощо;
- по-четверте, створення життєздатної системи соціального захисту населення.

Діяльність МФО в Україні в 1993-2005 рр. було зосереджено на реалізації таких завдань:

- подолання економічної кризи:
 - стабілізація економіки;
 - макроекономічна реформа;
- сприяння переходові до ринкової економіки:
 - структурна реформа;
 - інституційна розбудова;
- підтримка реформи окремих галузей.

7. Визначено, що стійка позитивна динаміка умов співробітництва формується під впливом різноманітних факторів, серед яких найбільш важливе місце займають: економічна політика держави, особливості розвитку світової торгівлі, інвестицій і кредитування, внутрішні й зовнішні передумови входження трансформаційних економік до світового господарства, урахування світової кон'юнктури, питання лібералізації економіки, формування прозорого, відповідного до міжнародних стандартів законодавчого поля, та питання ефективності зовнішніх політичних і економічних зв'язків.

Розглянута економетрична залежність економічного зростання від розвитку співпраці з міжнародними фінансовими організаціями дає змогу говорити про її придатність для аналізу в довгостроковій перспективі. У короткостроковій перспективі ефект економічного зростання теж може спрацьовувати, хоч і менш виразно.

Водночас головними проблемами при реалізації проектів МФО в Україні є, по-перше, недосконале законодавство та нормативна база стосовно процедури набуття угодами про надання позики чинності. По-друге, і це ще більшою мірою впливає на ефективність упровадження проектів, – недостатньо якісна діяльність державних інститутів, відповідальних за реалізацію проектів МФО в Україні.

8. Аналіз кредитної політики МФО і їх економічних програм дає змогу стверджувати, що країна втрачає необхідність користуватися їх послугами тільки тоді, коли спостерігається стійке економічне зростання. Тому велике значення має необхідність жорсткої орієнтації національних економічних програм на економічне зростання як центральної ланки програм.

Таким чином, основною метою спільних з МФО програм є створення умов для сталого економічного зростання за рахунок санації системи державних фінансів. Усе це має сприяти:

- вивільненню внутрішніх фінансових ресурсів для інвестування в реальну економіку, щоб уникнути їх поглинання бюджетним дефіцитом, який виник внаслідок низької ефективності економічної системи країни;
- створенню сприятливих умов для припливу прямих інвестицій, тобто не короткострокових спекулятивних, а довгострокових стратегічних інвесторів, що, зрештою, має привести до сталого економічного зростання.

9. Будь-яка спільна з МФО стратегія співпраці має розроблятися на основі постійних консультацій з представниками всіх гілок влади та і з активним залученням громадянського

суспільства. Завдання зміцнення громадянського суспільства має розглядатися в цій стратегії як головна умова для прогресу інституційної реформи і зменшення бідності.

Перебудова державного управління неможлива без чіткого визначення пріоритетів об'єктів регулювання. Центром впливу в цьому процесі й головною метою програм повинні стати стабілізація виробництва, збільшення темпів економічного зростання, що в остаточному підсумку визначають загальну картину економічного стану держави.

Доведено, що створення інститутів, ефективної системи управління – це головна мета позикової політики держави. Досвід показує, що недостатня увага до інституціональних аспектів проекту призводить до виникнення різних проблем на стадії реалізації міжнародних проектів.

10. Встановлено, що засади державного управління щодо співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями мають бути удосконаленими в рамках запровадження нових процедур підготовки та реалізації проектів економічного й соціального розвитку України. Політика України щодо співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, яка викладена в державних програмах, має бути консолідована, адаптована до соціально-економічних процесів та враховувати глобалізаційні процеси у світі.

Засади співробітництва з МФО мають визначати цілі та напрями співробітництва України з МФО в розрізі конкретних проектів, оскільки практичним втіленням підтримки курсу України на здійснення економічних реформ є допомога, що надається МФО у вигляді кредитів та позик, які використовуються для реалізації пріоритетних проектів соціального й економічного розвитку. Реалізація засад співробітництва України з МФО також має бути узгоджена з відповідними стратегіями допомоги цих організацій Україні.

11. Науково обгрунтовані концептуальні положення стратегії співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в контексті структурної перебудови економіки держави. Вмотивована важливість, місце й роль державних механізмів створення ефективної системи міжнародної фінансової співпраці для прискорення трансформації економіки України.

Доведено, що спільні з МФО програми мають враховувати у своїй фінансовій діяльності цілі внутрішньої соціально-економічної політики країни, причини, що викликають труднощі у сфері платіжних балансів, і забезпечувати більший доступ країн, що розвиваються, до його ресурсів.

Проведений аналіз та пропозиції вказують на те, що для активізації структурної переорієнтації української економіки необхідна радикальна реорганізація системи державного управління, успішне здійснення адміністративної реформи. У зв'язку з цим на перший план виходить питання мобільної адаптації системи державного управління до мінливих умов господарювання, що притаманні економіці перехідного типу.

Визначено, що позитивні зрушення в економіці України потребують дійової державної підтримки: від цільового бюджетного фінансування перспективних науково-дослідних розробок, створення сприятливого середовища для їх використання в промисловості (за рахунок податкової, амортизаційної, кредитної політики тощо) і до захисту національного виробництва від руйнівної конкуренції транснаціональних монополій. Водночас йдеться не про підміну ринкових механізмів саморегуляції в господарстві України, а про їх коригування відповідно до соціально-економічних пріоритетів національного розвитку, критеріїв підвищення конкурентоспроможності української економіки. Саме на це і має бути спрямована структурна політика.

Порівняльний аналіз структури економіки показує, що входження України в систему світогосподарських зв'язків вимагає серйозної адаптації її структури, усього господарського механізму до надзвичайно високих вимог, що диктує світове ринкове господарство. Головним чинником досягнення стійкої позитивної динаміки умов розвитку економіки країни можуть бути лише науково-технологічні інновації, застосування яких суттєво змінює обсяги та її якість виробництва і споживання.

Активне державне сприяння оптимальним структурним зрушенням на всіх рівнях господарства є ознакою нашого часу та запорукою добробуту України в майбутньому.

12. Розроблені концептуальні положення стратегії співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в розвитку соціально-економічної політики держави. У перехідний період в Україні прослідковується тісний зв'язок між структурними реформами та соціальною сферою. Найважливішим елементом програм щодо вирішення двох головних завдань – скорочення бідності та сприяння економічному зростанню – є ставлення самих громадян країни до цих проблем. Підготовка відповідних програм має передбачати активну участь громадянського суспільства, неурядових організацій, донорів та міжнародних організацій. У таких програмах мають висуватися нові ідеї щодо стратегії та заходів, необхідних для досягнення загальних цілей, а також щодо сприяння зацікавленості країн у досягненні ними цих цілей та прийнятті відповідних зобов'язань.

13. Обґрунтовано, що співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями нині характеризується принциповими відмінностями від такого, що практикувалось раніше. Економічне зростання, структурні реформи економіки, створення сприятливого інвестиційного клімату в державі могли б дати можливість більш інтенсивніше розвиватися приватному сектору економіки України. Залучення фінансових ресурсів міжнародних організацій не потребуватиме будь-яких державних гарантій, превалюючою має бути співпраця українського приватного бізнесу з приватними іноземними інвесторами. Завдяки членству в нових міжнародних фінансових організаціях, а також приєднанню України до СОТ Україна матиме додаткові можливості в залученні необхідних фінансових ресурсів для економіки держави. У зазначений період має бути поглиблене співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями, перехід від залучення позик під програмні проекти до прямих інвестицій та реалізації інвестиційних проектів.

Нині Україна могла б обмежитись консультативною підтримкою фахівців МВФ. Таку практику відносин з МВФ після завершення фінансових програм, спрямованих на підтримку переходу національних економік до ринкової моделі, використовують країни Центрально-Східної Європи.

14. Глобалізація економіки і технологій зробили світове господарство ареною небаченої досі конкурентної боротьби провідних держав і монополій за світове лідерство. З огляду на процеси інтернаціоналізації необхідно, щоб відкритість української економіки ретельно управлялася і була селективною. В цьому контексті необхідні специфічні заходи, що сприяли б поступальному економічному розвитку. Така політика державного управління повинна до деякої міри захистити економіку країни від негативних аспектів глобалізації і уможливити граничне використання її можливостей. Вона має включати створення механізму сприяння економічному розвитку, розробку адекватних фінансових інструментів, і, загалом, створення інституціональної інфраструктури, що сприяла б збалансованому розвитку міжнародних економічних відносин, зростанню зовнішньої торгівлі і прямих іноземних інвестицій і кредитів. Втім це не означає установку бар'єрів для діючих транснаціональних економічних суб'єктів. Створення інституціональної структури для підтримки й управління процесом інтернаціоналізації є найважливішим моментом.

Доведено, що участь у інтеграційних союзах сприяє поліпшенню умов економічного розвитку стосовно інших країн світу, а це, у свою чергу, створює додаткові стимули до регіоналізації зовнішньоекономічних зв'язків.

З огляду на специфіку розвитку національної економіки, необхідно враховувати різноспрямований ефект впливу інтеграційних процесів на зміну умов міжнародного економічного співробітництва.

15. Зміни умов співпраці з міжнародними фінансовими організаціями можуть вплинути на стимули для внутрішніх інвестицій, які, у свою чергу, справляють вплив на розміри іноземних приватних запозичень. Можна зробити припущення, що покращання умов співпраці приводить до зростання зовнішніх приватних інвестицій. У цьому випадку вплив

змін умов співпраці на оптимальні розміри внутрішніх інвестицій залежить, крім інших факторів, ще й від технологічного рівня виробництва та галузевих відмінностей в продуктивності праці.

Покращання умов надходження іноземних кредитів та інвестицій унаслідок створення конкурентного середовища на ринку капіталу приводить до зниження відносних цін товарів, що виробляються для внутрішнього ринку. Це повинно призводити до поступового зміщення факторів виробництва з експортоорієнтованих секторів до сектора виробництва товарів для внутрішнього ринку. Так само це є сигналом для розміщення значної частини внутрішніх інвестицій у секторі, що орієнтується на виробництво товарів для внутрішнього ринку. Це має значення за високих темпів економічного зростання, коли населення прагне споживати більше товарів і послуг, як тих, що імпортуються, так і тих, що виробляються всередині країни. Водночас зростання виробництва товарів і послуг для внутрішнього ринку збільшує попит на виробничі ресурси.

Обґрунтовано, що обсяги інвестицій, кредитів, технічної допомоги та розвитку міжнародної торгівлі в економіку залежать від передбачуваної тривалості періоду покращання умов співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Якщо поліпшення будуть мати стійкий характер, можна також очікувати зростання попиту на товари, що виробляються для внутрішнього ринку, а отже і значні обсяги інвестицій у їх виробництво. Якщо покращання умов торгівлі очікується в короткостроковій перспективі, більш логічним видається вкладення великих обсягів інвестицій в експортоорієнтований сектор, оскільки попит на товари, що виробляються для внутрішнього ринку, знижується до попереднього рівня. В цих умовах вкладення великих обсягів капіталу у виробництво товарів для внутрішнього ринку навряд чи буде доцільним.

Формуючи пріоритети залучення іноземних інвестицій, держава має також урахувати необхідність зміни орієнтації іноземних інвестицій з експортоорієнтованих галузей на залучення їх із метою використання все більшого потенціалу внутрішнього ринку.

16. Визначено, що Україна може претендувати на належне місце в Європі та світі лише в тому випадку, якщо перейде на найбільш складний інноваційний шлях розвитку, підвалини якого мають бути реалізовані в процесі структурної перебудови економіки. Йдеться про забезпечення органічної єдності в реалізації завдань структурної та соціальної політики. Звідси основою стратегічного курсу на найближчі роки, його визначальним принципом має стати опрацювання та реалізація державної політики, спрямованої на розвиток нової моделі структурної перебудови економіки та її зростання. Йдеться про реалізацію стратегічної мети – утвердження України як високорозвиненої держави.

Стратегічною метою суспільної трансформації в Україні має бути політичне та інституційне зближення із західноєвропейськими нормами господарювання, отримання статусу країни з ринковою економікою та стабільним законодавством, що захищає демократичні засади існування суспільного устрою. Лише такі умови є підставою для отримання Україною асоційованого, а пізніше і повноправного членства в ЄС. Комплексний аналіз стану економіки країни-претендента до вступу в ЄС має на меті довести її здатність до протистояння конкурентному тиску з боку розвинутого конкурентного ринку.

17. Доведено, що економічна політика співпраці України з міжнародними організаціями та інституційне будівництво на сьогодні мають розглядатися з єдиних позицій, взаємно доповнюватись та підкріплюватись для реального соціально-економічного й міжнародного розвитку. Запропоновані заходи розвитку економічної політики співпраці сприятимуть виробленню раціональної та ефективної державної політики загалом, а впровадження запропонованих механізмів управління, інструментів та заходів надасть Україні позитивного імпульсу в набутті міжнародних стандартів у соціально-економічній і політичній життєдіяльності держави та стійкому підвищенні добробуту населення. Урахування результатів дисертаційного дослідження дає змогу сформулювати органам державної влади такі практичні рекомендації:

– необхідно прискорити прийняття законів щодо міжнародного економічного співробітництва держави, ширшого залучення прямих іноземних інвестицій у приватний сектор економіки; не допускати застосування популістських заходів, що можуть порушити макроекономічне зростання, затвердити довгострокову Стратегію співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями; вдосконалити аналіз відповідності нових законодавчих актів положенням Європейського Союзу та Світової організації торгівлі й переглянути чинні, накласти мораторій на прийняття законодавчих актів, запровадження яких може суперечити вимогам цих організацій;

– спрямовувати зусилля на якнайшвидший вступ країни до Світової організації торгівлі та асоційованого членства в Європейському Союзі; послідовно впроваджувати заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки країни, розширення зовнішньоторговельних відносин, закупівельних операцій. Стратегія співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями має узгоджуватися як із стратегією розвитку країни загалом, так і з стратегією підвищення добробуту її громадян;

– виробити нові та вдосконалити уже існуючі практичні механізми співпраці держави з міжнародними фінансовими організаціями, процедури розгляду, затвердження й реалізації спільних з МФО проектів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, розділи в монографіях

1. Ковбасюк Ю. ЄБРР: аспекти діяльності: Монографія. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 256 с.
2. Розвиток суспільства: Монографія / За заг. ред. І.Розпутенка, Б.Лесер. – К.: Вид-во “К.І.С.”, 2004. – 340 с. (Авторський розділ в колективній монографії. Ч. 2.: Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями та її вплив на економічний розвиток держави – С. 104-115).

Статті в наукових фахових виданнях

3. Ковбасюк Ю. Участь Європейського банку реконструкції і розвитку в реформуванні економіки України // Економіка України. – 2002. – № 4. – С. 17-21.
4. Ковбасюк Ю. Розвиток співпраці України з Міжнародним валютним фондом // Командор. – 2001. – № 1. – С. 27-30.
5. Ковбасюк Ю. Роль міжнародних фінансових організацій у трансформації економіки України // Зб. наук. пр. УАДУ. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – Вип. 2. – Ч. 4. – С. 90-95.
6. Ковбасюк Ю. Фінансові установи європейських інституцій в трансформації економік країн Центрально-Східної Європи // Вісн. УАДУ. – 2001. – № 4. – С. 106-110.
7. Ковбасюк Ю. Роль системних проектів Міжнародного банку реконструкції і розвитку в структурній перебудові економіки України // Вісн. УАДУ. – 2002. – № 2. – С. 94-98.
8. Ковбасюк Ю. Участь Світового банку в трансформації економік країн Європи і Центральної Азії // Вісн. УАДУ. – 2002. – № 3. – С. 366-373.
9. Ковбасюк Ю. Методологічні основи управління проектами Міжнародного банку реконструкції і розвитку // Зб. наук. пр. ХФ УАДУ. – 2002. – № 3(14). – С. 140-146.

10. Ковбасюк Ю. Основні аспекти оцінки проектів міжнародних банків реконструкції і розвитку // Зб. наук. пр. ОФ УАДУ. – О.: Вид-во ОФ УАДУ “Оптимум”, 2002. – Вип. 11. – С. 176-184.
11. Ковбасюк Ю. Розвиток муніципальної інфраструктури та система міжбюджетних відносин в Україні і Світі // Упр. сучас. містом. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – № 1-3(5). – С. 137-142.
12. Ковбасюк Ю. Еволюція кредитної політики Світового банку // Зб. наук. пр. ДФ УАДУ. – 2002. – Вип. 3(9). – С. 160-165.
13. Ковбасюк Ю. Міжнародні фінансові організації в подоланні бідності в країнах з перехідними економіками // Вісн. УАДУ. – 2002. – № 4. – С. 166-171.
14. Ковбасюк Ю. Розвиток співпраці України з Світовим банком в реформуванні соціального сектора національної економіки // Зб. наук. пр. УАДУ. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – Вип. 2. – Ч. 4. – С. 90-95.
15. Ковбасюк Ю. Стратегічні пріоритети діяльності Світового банку в Україні // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 13-17.
16. Ковбасюк Ю. Становлення і розвиток міжнародних організацій у сфері зовнішньої торгівлі – передумова розширення багатостороннього регулювання торговельно-економічних відносин // Вісн. УАДУ. – 2003. – № 2. – С. 124-129.
17. Ковбасюк Ю. Развитие сотрудничества стран Содружества независимых государств с международными финансовыми организациями в реформировании системы государственного управления // Современные проблемы государственного управления. – М.: РАГС, 2002. – С. 94-98.
18. Ковбасюк Ю. Система міжнародних організацій: класифікація // Статистика України. – 2003. – № 3. – С. 66-68.
19. Ковбасюк Ю. Міжнародні фінансові організації: хронологія становлення і розвитку // Вісн. УАДУ. – 2003. – № 1. – С. 150-155.
20. Ковбасюк Ю. Тенденції та перспективи розширення співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями // Зб. наук. пр. ДФ УАДУ, 2001. – Вип. 2(5). – С. 147-152.
21. Ковбасюк Ю. Основні принципи управління фінансовими ризиками при реалізації проектів Європейського банку реконструкції і розвитку // Зб. наук. пр. ЛФ УАДУ, 2001. – № 6. – С. 180-185.
22. Ковбасюк Ю. Основні засади стратегії Європейського банку реконструкції і розвитку в структурній перебудові галузей економіки України // Зб. наук. пр. ОФ УАДУ. – О.: Вид-во ОФ УАДУ “Оптимум”, 2001. – Вип. 7. – С. 220-231.

**Статті в інших виданнях, матеріали конференцій,
тези доповідей, посібники**

23. Ковбасюк Ю. Політико-соціальні аспекти діяльності міжнародних фінансових організацій // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – Т. 2. – С. 47-50.
24. Ковбасюк Ю. Міжнародний досвід формування та розвитку системи міжбюджетних відносин: пошук і створення ефективної моделі в Україні // Формування демократичного та ефективного державного управління в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – С. 118-122.
25. Ковбасюк Ю. Кредитна політика Європейського Союзу та посилення процесів інтеграції // Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз: Матеріали наук.-практ. конф. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – Т. 1. – С. 290-292.
26. Ковбасюк Ю. Державні фінанси та бюджетний процес: Опорний конспект дистанційного курсу. – К.: ЦНЛ, 2004. – 75 с.

27. Ковбасюк Ю., Іваницька О. Державні фінанси та бюджетний процес: Метод. реком. для слухачів дистанційного курсу. – К.: ЦНЛ, 2004. – 38 с.
28. Ковбасюк Ю. Міжнародні фінансові організації і Україна: Навч. посіб. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 40 с.
29. Ковбасюк Ю. Державний кредит: Навч. посіб. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 36 с.
30. Ковбасюк Ю. Державні цільові фонди: Навч. посіб. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 40 с.
31. Ковбасюк Ю. Україна і міжнародні фінансові організації: процеси глобалізації: Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 29 травня 2003 р.). – К.: Вид-во НАДУ, 2003. – Т. 1. – С. 161-163.
32. Ковбасюк Ю. Інтеграційні процеси України та стратегія розвитку економіки держави // Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз: Матеріали наук.-практ. конф. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – С. 218-220.

АНОТАЦІЇ

Ковбасюк Ю.В. Економічна політика співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України. – Київ, 2005.

У дисертації проаналізовано і систематизовано принципи співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, враховуючи їх специфіку діяльності.

Визначено, що стійка позитивна динаміка співробітництва формується під впливом різноманітних факторів, серед яких найбільш важливе місце займають: економічна політика держави, внутрішні і зовнішні передумови входження трансформаційних економік до світового господарства, питання лібералізації економіки, формування прозорого, відповідного до міжнародних стандартів, законодавчого поля та питання ефективності зовнішніх політичних і економічних зв'язків.

Засади державного управління щодо співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями мають бути удосконаленими в рамках запровадження нових процедур підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, а реалізація політики співробітництва повинна стати консолідованою та адаптованою до соціально-економічних умов з урахуванням глобалізаційних процесів.

Розроблені і науково обґрунтовані концептуальні положення стратегії співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями в контексті структурної перебудови економіки держави. Обґрунтована важливість, місце і роль державних механізмів створення ефективної системи міжнародного співробітництва сприяння трансформації економіки України.

Підготовка програм співробітництва має передбачати активну участь у їх виробленні громадянського суспільства та міжнародних організацій. У таких програмах мають висуватися нові ідеї щодо стратегії та заходів, необхідних для досягнення цілей.

Ключові слова: державне управління і регулювання, стабілізація, інфляція, фінанси, економічна ефективність, іноземні інвестиції, стратегія державної політики, міжнародна інтеграція, економічне зростання.

Ковбасюк Ю.В. Экономическая политика сотрудничества Украины с международными финансовыми организациями. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Национальная академия государственного управления при Президенте Украины. – Киев, 2005.

В диссертации проанализированы и систематизированы признанные в мире принципы построения сотрудничества с международными финансовыми организациями, учитывая их специфику деятельности.

Определено, что стойкая положительная динамика условий сотрудничества формируется под влиянием различных факторов, среди которых наиболее важное место занимают: экономическая политика государства, особенности развития мировой торговли, инвестиций и кредитования, внутренние и внешние предпосылки вхождения трансформационных экономик в мировое хозяйство, учет мировой конъюнктуры, вопрос либерализации экономики, формирования прозрачного, соответствующего международным стандартам, законодательного поля и вопрос эффективности внешних политических и экономических связей.

Определено, что основы государственного управления относительно сотрудничества Украины с международными финансовыми организациями должны быть усовершенствованы в рамках внедрения новых процедур подготовки и реализации проектов экономического и социального развития Украины. Политика Украины относительно сотрудничества с международными финансовыми организациями, изложенная в государственных программах, должна быть консолидирована и адаптирована к социально-экономическим условиям и учитывать глобализационные процессы в мире.

Разработаны и научно обоснованы концептуальные положения стратегии сотрудничества Украины с международными финансовыми организациями в контексте структурной перестройки экономики государства. Обоснована важность, место и роль государственных механизмов создания эффективной системы международной финансовой кооперации в трансформации экономики Украины.

Доказано, что общие с МФО программы должны учитывать в своей финансовой деятельности цели внутренней социально-экономической политики страны, причины, которые вызывают трудности в сфере платежных балансов и обеспечивают больший доступ развивающихся стран к его ресурсам. Как свидетельствует анализ, поддержка международных финансовых организаций в период становления государства положительно влияет на экономические преобразования в Украине, дает возможность принять экономические меры в таких направлениях, как макроэкономическая стабилизация, создание конкурентной среды на рынке товаров и услуг, развитие приватизации и др.

Подготовка соответствующих программ предусматривает активное участие гражданского общества, неправительственных организаций, доноров и международных организаций. В таких программах должны выдвигаться новые идеи относительно стратегии и мер, необходимых для достижения общих целей, а также относительно содействия заинтересованности стран в достижении этих целей и принятии соответствующих обязательств.

Установлено, что с помощью механизмов государственного управления в сфере сотрудничества с международными финансовыми организациями в Украине осуществлены реформы в таких направлениях:

– во-первых, всесторонняя замена централизованного планирования та регулирования на рыночную систему, которая характеризуется либерализацией цен, свободными рынками

труда и капитала, легализацией частной собственности, а также устранение препятствий для свободной торговли и инвестиций;

– во-вторых, переход части государственной собственности к частной, которая стимулирует частные капиталовложения и способствует более эффективному перераспределению ресурсов;

– в-третьих, создание жизнеспособной финансовой системы, которая базируется на развитой бюджетной, налоговой, банковской системах, введение международных стандартов бухгалтерского учета и др.;

– в-четвертых, создание жизнеспособной системы социальной защиты населения.

Обосновано, что объемы инвестиций, кредитов, технической помощи и развития международной торговли в экономику зависят от предвиденной продолжительности периода улучшения условий сотрудничества с международными финансовыми организациями.

Стратегической целью общественной трансформации в Украине может быть политическое и институциональное сближение с западноевропейскими нормами хозяйствования, получение статуса страны с рыночной экономикой и стабильным законодательством, которое защищает демократические основы существования общественного строя. Лишь такие условия являются основанием для получения Украиной ассоциированного, а позднее и полноправного членства в ЕС.

Ключевые слова: государственное управление и регулирование, стабилизация, инфляция, финансы, экономическая эффективность, иностранные инвестиции, стратегия государственной политики, международная интеграция, экономический рост.

Kovbasyuk Y.V. Economical policy of the cooperation of Ukraine with international financial organizations. – Manuscript.

The dissertation is for receipt of a scientific level the doctor of science of the state administration (speciality 25.00.02 – the mechanisms of the state administration. – National academy of the state administration attached to the President of Ukraine. – Kyiv, 2005.

In my dissertation I have analyzed and systematized the principles of cooperation with international financial organizations, considering the specific of their activity.

It is definite, that steadfast positive dynamic of cooperation forms under influence of the different factors, among them the most important are: economical policy of country; internal and external reasons of entrance the transformative economies to the world economy; the question of liberalizing of the economy, formation clear law “field” (according to the international standards); the question of the effective foreign political and economical connection.

The foundation of the state administration concern to the cooperation of Ukraine with international financial organizations has to be improving in the direction of inculcation the new procedures of preparation and realization the projects of economical and social development of Ukraine. Realization the policy of cooperation has to be united and adapted to the social-economical condition taking into account the globalizing process.

There are selected and scientific grounded the foundering theses the strategy of the cooperation of Ukraine with international financial organizations in the context of the structure reform of the state economy. I have grounded importance, place and role the state mechanisms of construction the effective system of international cooperation assistance transforming economy of Ukraine.

The preparation of programs of the cooperation has to foresee taking an active part of the civilian society and international organizations in its creation. It has to advance the new ideas in these programs about strategy and measures, which are necessary for achievement the aims.

Key words: public administration and regulation, stabilization, inflation, finance, economic efficiency, foreign investments, strategy state policy, international integration, economic growth.